

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
TEISĖS GRUPĖ

IŠVADA

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ ĮSTATYMO NR. I-1491 2, 17, 25, 27, 35, 37, 39, 47, 51, 87 IR 92 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS PIRKIMŲ, ATLIEKAMŲ VANDENTVARKOS, ENERGETIKOS, TRANSPORTO AR PAŠTO PASLAUGŲ SRITIES PERKANČIŲJŲ SUBJEKTŲ, ĮSTATYMO NR. XIII-328 2, 29, 37, 39, 48, 50, 52, 95 IR 100 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ, ATLIEKAMŲ GYNYBOS IR SAUGUMO SRITYJE, ĮSTATYMO NR. XI-1491 4, 6, 17, 24, 34, 40 IR 44 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS NACIONALINIAM SAUGUMUI UŽTIKRINTI SVARBIŲ OBJEKTŲ APSAUGOS ĮSTATYMO NR. IX-1132 1, 2 IR 13 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMŲ PROJEKTŲ (TOLIAU KARTU – PROJEKTAI)
TAP Nr. 22-160; TAIS Nr. 21-22316(2)**

Nr.
Vilnius

Įvertinę Projektų atitiktį Konstitucijai, įstatymams bei teisės technikos reikalavimams, teikiame šias pastabas ir pasiūlymus:

Dėl Viešųjų pirkimų įstatymo Nr. I-1491 2, 17, 25, 27, 35, 37, 39, 47, 51, 87 ir 92 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto (toliau – VPĮ projektas)

1. VPĮ projekte siūloma išplėsti perkančiųjų organizacijų, kurios atlikdamos su nacionaliniu saugumu susijusių prekių, paslaugų ar darbų pirkimus, turi įvertinti visus galinčius kelti grėsmę nacionalinio saugumo interesams rizikos veiksnius ir spręsti, ar šiuose pirkimuose gali dalyvauti tam tikri tiekėjai ir nustatyti, kad tai yra perkančioji organizacija, veikianti gynybos srityje, valdanti ypatingos svarbos informacinę infrastruktūrą, veikianti srityse, kurios laikomos nacionaliniam saugumui užtikrinti strategiškai svarbių ūkio sektorių dalimi, ar įrašyta į Saugiojo valstybinio duomenų perdavimo tinklo naudotojų sąrašą. Siūlomas VPĮ projekte teisinis reguliavimas įvertintinas šiais aspektais:

1.1. Atkreiptinas dėmesys, kad perkančiųjų organizacijų ratas ženkliai išplečiamas, pvz., įtraukiami Saugiojo valstybinio duomenų perdavimo tinklo naudotojai, kurių, kaip matyti iš Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. sausio 3 d. nutarimu Nr. 27 „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymo įgyvendinimo saugiojo valstybinio duomenų perdavimo tinklo valdymo srityje“ patvirtinto Saugiojo valstybinio duomenų perdavimo tinklo naudotojų sąrašo yra 463 subjektai (tik nedidelė dalis šių subjektų sutampa su nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbiomis įmonėmis ar ypatingos svarbos informacinės infrastruktūros valdytojais), todėl kyla pagrįstų abejonių, ar siūlomas teisinis reguliavimas nesukels praktinio

taikymo sunkumų ir dėl to nebus pasiekti projektų tikslai. Kartu pažymime, kad iš siūlomo teisinio reguliavimo ir jo pagrindimo lieka neaišku, kuo grindžiamas galiojančios VPĮ 27 straipsnio 5 dalies nuostatos, pagal kurią šiuo metu perkančiosios organizacijos kreipiasi į Krašto apsaugos ministeriją su prašymu pateikti motyvuotą rekomendaciją dėl sutarties vykdymo metu galinčių kilti rizikų, susijusių su nacionaliniu saugumu, atsisakymas vietoj to nustatant perkančiosioms organizacijoms *teisę reikalauti, teisę spręsti ar teisę laikyti* (žr., VPĮ projekte dėstomo 37 straipsnio 8 dalis), arba *pareigą laikyti* (žr., VPĮ projekte dėstomo 37 straipsnio 9 dalis), kad prekės, paslaugos ar darbai kelia grėsmę nacionaliniam saugumui.

1.2. Sistemiškai vertinant VPĮ projekte dėstomo 37 straipsnio 8 ir 9 dalių nuostatas, lieka neaišku (stokojama teisinio pagrindimo), kodėl vienu atveju perkančioji organizacija „turi teisę laikyti“, kad prekės, paslaugos ar darbai kelia grėsmę nacionaliniam saugumui (ir tuo atveju, kai Vyriausybė yra priėmusi sprendimą, patvirtinantį, kad ketinamas sudaryti sandoris neatitinka saugumo interesų), o kitu atveju „laiko“ (privalomumo aspektas), kad prekės, paslaugos ar darbai kelia grėsmę nacionaliniam saugumui pagal VPĮ projekte dėstomo 37 straipsnio 9 dalį ir 47 straipsnio 9 dalį.

Be kita ko, vertinant perkančiosioms organizacijoms nustatomus įpareigojimus (žr., VPĮ projekte dėstomo 39 straipsnio 3 dalį, 51 straipsnio 12 dalį), matyti, kad perkančiosioms organizacijoms praktikoje galėtų kilti nepagrįstai didelė našta ir galimai kompetencijų klausimas, nes patikrinti VPĮ projekte dėstomo 37 straipsnio 9 dalies 1 ir 2 punktuose išdėstytas aplinkybes (pvz., paslaugų teikėjo ar gamintojo kontroliuojantį asmenį ir jo steigimo dokumentus; asmens pilietybę (nors neaptarti atvejai, jei asmuo turi ne vienos valstybės pilietybę arba turi pilietybę tos valstybės, kuri bus įtraukta Vyriausybės tvirtinamą sąrašą, o asmuo gyventų valstybėje narėje pagal pastarosios vykdomas programas, skatinančias atvykti)) gali pareikalaus neproporcingai didelių sąnaudų, nors aiškinamajame rašte, be kita ko, nurodoma, kad tai leistų „perkančiajai organizacijai savarankiškai pagal kartu su pasiūlymu pateiktus dalyvių dokumentus ir vadovaujantis Vyriausybės nustatytais BVPŽ kodų ir valstybių ir teritorijų sąrašais įvertinti bei eliminuoti didelę dalį nacionalinio saugumo interesų neatitinkančių dalyvių pasiūlymų“.

2. VPĮ projekte dėstomo 92 straipsnio 13 dalyje teikiamos nuorodos į šio įstatymo 37 straipsnio 9 dalyje ir 47 straipsnio 9 dalyje nurodytų objektų BVPŽ kodus. Atsižvelgiant į tai, siūlytume įsivertinti VPĮ projekte dėstomo 37 straipsnio 9 dalies ir 47 straipsnio 9 dalies formuluotes, ar jos suvartojamos nuosekliai, taip pat atkreiptinas dėmesys, kad Vyriausybei nėra būdinga funkcija vertinti pirkimo sutarties vykdymo metu galinčias kilti su nacionaliniu saugumu susijusias technologines rizikas bei nustatyti BVPŽ kodų sąrašą. Taip pat šiame kontekste lieka neaišku, apie kokią pirkimo sutartį yra kalbama „įvertinusi pirkimo sutarties vykdymo metu <...>

rizikas“. Be to, sistemiškai vertinant galiojančio VPI nuostatas (žr., VPI 6, 8, 15, 24 str.), matyti, kad BVPŽ kodai, esant reikalui, nustatomi pačiame VPI.

3. VPI projekte dėstomo 92 straipsnio 14 dalyje siūloma nustatyti, kad „Vyriausybė, atsižvelgdama į Nacionalinio saugumo strategijoje nurodytas grėsmes, nustato valstybių ar teritorijų, kurių tiekėjai, subtiektėjai, <...> ar juos kontroliuojantys asmenys nelaikomi patikimais, sąrašą“. Manytume, kad šis pavedimas stokoja teisinio aiškumo ir pagrįstumo, kadangi nenurodomi jokie objektyvūs kriterijai, kuriais remiantis būtų galima įvardinti tokias valstybes ar teritorijas, be to Nacionalinio saugumo strategijoje įvardijamos plataus pobūdžio grėsmės (tą pažymi ir Užsienio reikalų ministerija išvadoje), todėl neaišku, kas turima omeny „atsižvelgdama į Nacionalinio saugumo strategijoje nurodytas grėsmes“ ir kokiais kriterijais būtų remiamasi nustatant minėtą sąrašą. Šiame kontekste pažymėtina, kad vienos ar kitos valstybės ar teritorijos įtraukimas į šį sąrašą reikštų tam tikrų ūkio subjektų ūkinės veiklos ribojimą, todėl siūlytume papildomai pagrįsti (įsivertinti), ar nebūtų tikslinga įstatyme nurodyti valstybių ar teritorijų, kurių tiekėjai būtų laikomi nepatikimais, kriterijus, sąlygas ar kitas reikšmingas aplinkybes, kurioms esant valstybės ar teritorijos „tiekėjai, subtiektėjai, <...> ar juos kontroliuojantys asmenys“ būtų laikomi nepatikimais.

4. VPI projektas tikslintinas redakciniu aspektu: nuosekliai vartojant formuluotę „Lietuvos Respublikos Vyriausybė“; vietoj trumpinio „pvz.“ vartotinas pilnas žodis „pavyzdžiui“; VPI projekto 12 straipsnio 4 dalis tikslintina nurodant, kokias nuostatas *taikant* gali būti įsigyjamoms techninės ar programinės įrangos priežiūros ir palaikymo paslaugos.

Dėl Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos įstatymo Nr. IX-1132 1, 2 ir 13 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto (toliau – NSUSOA įstatymo projektas)

5. NSUSOA įstatymo projektu siūloma papildyti Nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos įstatyme nustatytą sandorių patikros mechanizmą, įtraukiant į šį mechanizmą ir privalomą išankstinę Saugiojo valstybinio duomenų perdavimo tinklo naudotojų ketinamų sudaryti sandorių patikrą. Siūlomas teisinis reguliavimas įvertintinas šiais aspektais:

5.1. Atkreipiame dėmesį, kad siūlomu reguliavimu ženkliai didėtų administracinė našta Nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos koordinavimo komisijai (toliau – Komisija), patikrą atliekančioms institucijoms ir Vyriausybei. Kaip buvo minėta, Saugiojo valstybinio duomenų perdavimo tinklo naudotojų sąrašas yra labai platus – jį sudaro 463 subjektai (tik nedidelė dalis šių subjektų sutampa su nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbiomis įmonėmis ar ypatingos svarbos informacinės infrastruktūros valdytojais, o tai reiškia, kad Komisijoje privalomų tikrinti sandorių apimtis reikšmingai didėtų). Todėl manome, kad tokia situacija, kai Komisija ir patikrą atliekančios institucijos turėtų privalomai tikrinti Saugiojo valstybinio duomenų

perdavimo tinklo naudotojų ketinamus sudaryti sandorius sukurtų perteklinę administracinę naštą, todėl toks siūlomas reguliavimas turėtų būti suderintas su visomis patikrą atliekančiomis institucijomis, t.y., su Valstybės saugumo departamentu, Specialiųjų tyrimų tarnyba, Finansinių nusikaltimų tyrimų tarnyba prie Vidaus reikalų ministerijos, Antruoju operatyviniu tarnybų departamentu prie Krašto apsaugos ministerijos).

5.2. Manome, kad NSUSOA įstatymo projektas nederėtų su pagrindiniu Nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos įstatymo tikslu – reguliuoti ir užtikrinti nacionalinio saugumo klausimus. Atkreiptinas dėmesys, kad plečiant subjektų, kurių sandoriai turėtų būti tikrinami Komisijoje ratą, turėtų būti vertinamos grėsmės ir rizikos nacionalinio saugumo interesams, kaip tai suprantama Nacionalinio saugumo strategijos 11 punkte. Todėl NSUSOA įstatymo projekto rengėjai turėtų pagrįsti, kaip įvairių biudžetinių įstaigų (pvz., Lietuvos dailės muziejaus ir pan.), įvairių gydymo įstaigų, (pvz., Viešosios įstaigos Rokiškio psichiatrijos ligoninės, Viešosios įstaigos Palangos vaikų reabilitacijos sanatorijos „Palangos gintaras“ ir pan.), visų savivaldybių administracijų ketinami sudaryti sandoriai susiję su techninės ar programinės įrangos įsigijimu *kelia grėsmę ar riziką valstybės suverenumui, teritorijos vientisumui ir demokratinei konstitucinei santvarkai/ taikai, gyventojų gerovei ir saugiai valstybės raidai/ euroatlantinės bendrijos gyvybingumui ir vieningumui*.

5.3. Pernelyg plečiant ūkio subjektų, kurių patikrą dėl atitikties nacionalinio saugumo interesams privalu būtų atlikti pagal Nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos įstatymą, ratą, galimai būtų pažeistas ir 2019 m. kovo 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2019/452, kuriuo nustatoma tiesioginių užsienio investicijų į Sąjungą tikrinimo sistema. Šis reglamentas leidžia valstybėms narėms nacionalinio saugumo požiūriu tikrinti ne bet kokiais užsienio investicijas, o tas, kurios *daro poveikį ypatingos svarbos infrastruktūros objektams*. Būtent su šiuo reglamentu ir turi derėti nacionalinė atitikties nacionalinio saugumo interesams tikrinimo sistema. (žr. Nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos įstatymo 1 straipsnio 6 dalį).

6. Atsižvelgiant į tai, kad dalis Saugiojo valstybinio duomenų perdavimo tinklo naudotojų yra įvairios viešosios įstaigos – manytina, kad pagal Nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos įstatymo 13 straipsnio 4 dalies 2 punktą patikra turės apimti ir abiejų sandorio šalių patikrą, nes tik nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbios įmonės (valstybės įmonės, savivaldybės įmonės) pagal Nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos įstatymo 10 straipsnio 4 dalį atitinka nacionalinio saugumo interesus ir jų patikra nėra atliekama. Tuo atveju jeigu ši prielaida teisinga, tai reikėtų aiškiai nurodyti NSUSOA įstatymo projekto aiškinamajame

rašte ir kartu įvertinti patikros ribų plėtimo pagrįstumą. Esant kitokiam NSUSOA įstatymo projekto tikslui, reikėtų koreguoti NSUSOA įstatymo projektą.

7. Atkreipiame dėmesį, kad sandorio objekto atitikimą Nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos įstatymo 13 straipsnio 4 dalies 1 punkte nustatytiems kriterijams vertina šio įstatymo 5 dalies 1 punkte nustatytos institucijos. Todėl atitinkamai reikėtų pakoreguoti Nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos įstatymo 13 straipsnio 5 dalies 1 punktą – aiškiai nurodant kuri/kurios institucijos vertins Saugiojo valstybinio duomenų perdavimo tinklo naudotojų ketinamus sudaryti sandorius dėl jų atitikties 13 straipsnio 4 dalies 1 punkte nustatytiems kriterijams – bei atitinkamai NSUSOA įstatymo projektą suderinti su šiomis institucijomis.

Dėl Vyriausybės nutarimo, kuriuo Projektai teikiami Seimui projekto

8. Siekiant užtikrinti tinkamą atstovavimą Vyriausybei svarstant Projektus Seime, siūlome patikslinti Vyriausybės nutarimo, kuriuo Projektai teikiami Seimui, projekto 2 punktą jame išvardijant ne mažiau kaip du energetikos viceministrus (nurodant, kokiam viceministrui negalint dalyvauti, koks viceministras atstovauja Vyriausybei).

Dėl Lietuvos Respublikos pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymo Nr. XIII-328 2, 29, 37, 48, 39, 50, 52, 95 ir 100 straipsnių pakeitimo projekto ir dėl Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, įstatymo Nr. XI-1491 4, 6, 17, 24, 34, 40 ir 44 straipsnių pakeitimo projekto (toliau – VPGSĮ projektas) siūlomiems analogiškiems teisinio reguliavimo pakeitimams taikytinos tos pačios pastabos, kurios pateiktos dėl VPĮ projekto.

9. VPGSĮ projekte dėstomo 24 straipsnio 2 dalį nuosekliai reiktų pildyti ne 28 punktu, o 27 punktu, esamą 27 punktą laikant 28 punktu.

Dėl kitų susijusių aspektų

10. Atsižvelgiant į tai, kad Ekonomikos ir inovacijų ministerija yra parengusi ir paskelbusi Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo Nr. I-1491 pakeitimo įstatymo projektą (įstatymų projektų paketas) (TAIS Nr. 22-1284), kurio įsigaliojimo data taip pat numatoma 2022 m. liepos 1 d., siūlome įvertinti, ar nebūtų tikslinga šiuos įstatymų projektus apjungti ir svarstyti kartu.

11. Atsižvelgiant į Elektroninių ryšių įstatyme nustatytus Ryšių reguliavimo tarnybos uždavinius, siūlytume įsivertinti Projektų derinimo su Ryšių reguliavimo tarnyba poreikį.

Erika Vaivadienė, tel. 8 706 63843, el.p. erika.vaivadiene@lrv.lt

Audinga Galubickienė, tel. 8706 63915, el. p. audinga.galubickiene@lrv.lt